

Natura 2000

A Természet legyen veled!

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közhasznú társadalmi szervezet

www.mme.hu

Lektorálták a Vidékfejlesztési Minisztérium Természetmegőrzési Főosztály munkatársai

Kiadványgyűjtés: Kiss Maja

Felelős kiadó: Halmas Gergő
MME ügyvezető igazgató

A füzetet összeállította rajzolgatta: Papp Károly

TARTALOM

- 1 Bevezető, kiadványunk célja
- 3 Natura 2000 hálózat az Európai Unióban
- 5 Natura 2000 alapfogalmak
- 7 Natura 2000 Magyarországon
- 9 A Natura 2000 hálózat működtetésének eszköztára
- 11 Natura 2000 és gazdálkodás
- 13 Natura 2000 összefoglaló

Bevezető; kiadványunk célja

Csaknem egy évtizede annak, hogy hazánk az Európai Unió tagja lett.

Az uniós természetvédelmi szabályozás értelmében minden tagországnak hozzá kell járulnia Európa természetes élővilágának fennmaradásához, helyreállításához.

Ennek érdekében az országok természetvédelmi szakemberei területeket jelölnek ki, amelyeken különösen ügyelnek a természet kíméletére.

Ezek a Natura 2000 területek, amelyek a tagországok határain átnyúló ökológiai hálózattá szerveződnek.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) a kezdetektől sokrétű

szerepet vállalt a Natura 2000 hálózattal kapcsolatos feladatokban a kijelölés szakmai támogatásától a kommunikáción át a területek felméréséig, kezeléséig.

Fontosnak tartjuk, hogy a Natura 2000 hálózattal kapcsolatos legfontosabb ismeretek a társadalom minden tagja számára könnyen elérhetőek legyenek.

Ezt a kiadványt elsősorban a pedagógusoknak készítettük, segítséget nyújtva

a Natura 2000 hálózattal kapcsolatos tudnivalók megszerzéséhez, rendszerezéséhez és átadásához. A füzet jobb oldali lapjain az általunk legfontosabbnak tartott ismereteket,

adatokat, fogalmakat gyűjtöttük össze, baloldalon pedig a kapcsolódó információ-lelőhelyeket:

honlapcímeket, nyomtatott forrásokat tüntettük fel, amelyekkel az ismeretek az egyéni érdeklődés szerint bővíthetők. Bízunk benne, hogy a füzet a természetvédelmi

témájú pedagógiai munkának hasznos segédanyaga lehet.

Natura 2000 hálózat az Európai Unióban

A Natura 2000 hálózat az Európai Unió (EU) ökológiai hálózata, az uniós természetvédelem alappillére.

Célja Európa legértékesebb és leginkább veszélyeztetett természetes élőhelyeinek, valamint növény- és állatfajainak hosszú távú megőrzése.

A megőrzés eszköze az egész EU-ra kiterjedő ökológiai hálózat, amelyben természetes és természetközeli területek: erdők, gyepesek, szántók, folyók és állóvizek alkotnak összefüggő rendszert. A Natura 2000 hálózat magában foglalja a védett természeti területek zömét, megteremtve a köztük lévő természetes kapcsolatot, átjárhatóságot.

Az EU valamennyi (jelenleg 28) tagországában található Natura 2000 területek, mivel kijelölésük és fenntartásuk az Unióhoz való csatlakozás feltétele.

Az EU szárazföldi területének jelenleg 17,9%-a; több mint 1 millió km² tartozik a Natura 2000 hálózatba. A tengereken kijelölt területek további 240 ezer km²-t jelentenek.

Az 1979-es madárvédelmi irányelv, és az 1992-es élőhelyvédelmi irányelv a két meghatározó uniós természetvédelmi keretjogszabály. Ezek tartalmazzák a Natura 2000 felállításának és működtetésének alapjait. Az irányelvek tartalmát valamennyi tagország beépítette saját jogrendjébe.

A Natura 2000 hálózat területei biogeográfiai régiók szerint csoportosíthatók.

A biogeográfiai, más néven életföldrajzi régiók hasonló környezeti/ökológiai adottságokkal jellemezhető, nagy kiterjedésű területek. A biogeográfiai régiók egymástól természetes határokkal különülnek el, amelyek nem esnek egybe az országhatárokkal.

A Natura 2000 hálózat kiterjedésében és eszközrendszerében is a világon egyedülálló természetvédelmi koncepció.

www.natura.2000.hu

www.termeszetvedelem.hu - Természetvédelem az EU-ban - Natura 2000

(www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_2090)

ec.europa.eu/environment/nature/natura2000

www.natura.2000.hu/hu - Jogszabályi háttér - Az Európai Unió Natura 2000

területekre vonatkozó joganyaga (www.natura.2000.hu/hu/node/273)

ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm - EU Natura legislation

(ec.europa.eu/environment/nature/legislation/index_en.htm)

natura 2000 alapfogalmak

A Natura 2000 hálózatot különleges madárvédelmi területek és különleges természetmegőrzési területek alkotják.

Különleges Madárvédelmi Területek

- * kijelölésük, kezelésük alapja a madárvédelmi irányelv
- * legfőbb cél az Európában vadon élő madárfajok fészkelő- és táplálkozó területeinek, vonulási útvonalainak védelme
- * általában nagyobb kiterjedésű, összefüggő területek

Különleges Természetmegőrzési Területek

- * kijelölésük, kezelésük alapja az élőhelyvédelmi irányelv
- * legfőbb cél a veszélyeztetett, sérülékeny európai élőhelyek, valamint az ezeken élő állat- és növényfajok megőrzése
- * vannak közöttük egészen apró, néhány hektáros élőhelyfoltok és nagyobb területek is.

Ezek egymással sokszor jelentősen átfednek, hiszen a legértékesebb természeti területek madárvilága éppoly gazdag, mint növény- vagy rovarviláguk.

A kijelölés alapja az irányelvekben felsorolt *jelölő fajok* és *jelölő élőhelyek* előfordulása.

Ezek a fajok és élőhelyek az őshonos európai élővilág jellegzetes tagjai.

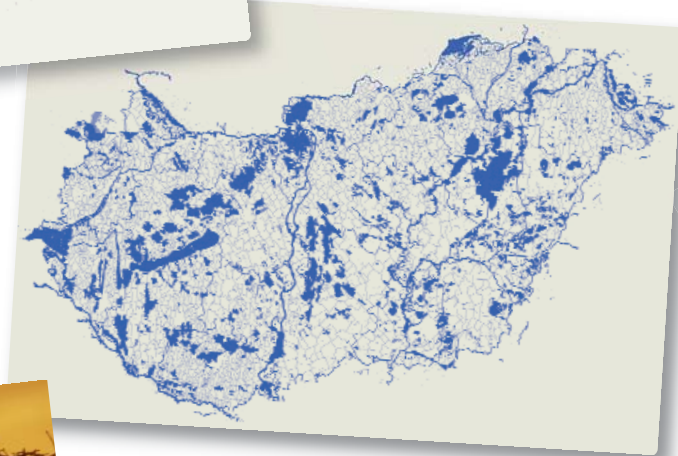
Egyesek közülük szélesebb elterjedési területtel rendelkeznek, mások ritkák, veszélyeztetettek, külön figyelmet érdemelnek.

Ilyenek a *kiemelt közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok*.

A Natura 2000 hálózat célja a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek *kedvező természetvédelmi helyzetének* fenntartása, illetve helyreállítása.

A Natura 2000 területekkel kapcsolatos adatok közös, európai szintű

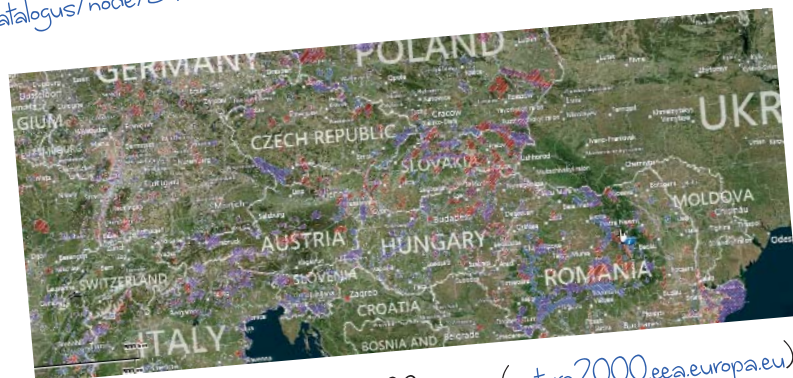
nyilvános adatbázisban tárolódnak, amely a tagországok jelentései alapján folyamatosan frissül. Az egyes területek alapinformációit egységes adatlapokon találjuk meg.

www.natura.2000.hu - Területek, fajok, térképek - Fajok, élőhelyek (www.natura.2000.hu/hu/node/255)

EUNIS database (eunis.eea.europa.eu)

www.novenyzetiterkep.hu - Élőhelyek - Natura 2000 élőhelyek elterjedési térképei (www.novenyzetiterkep.hu/magyar/katalogus/node/89)

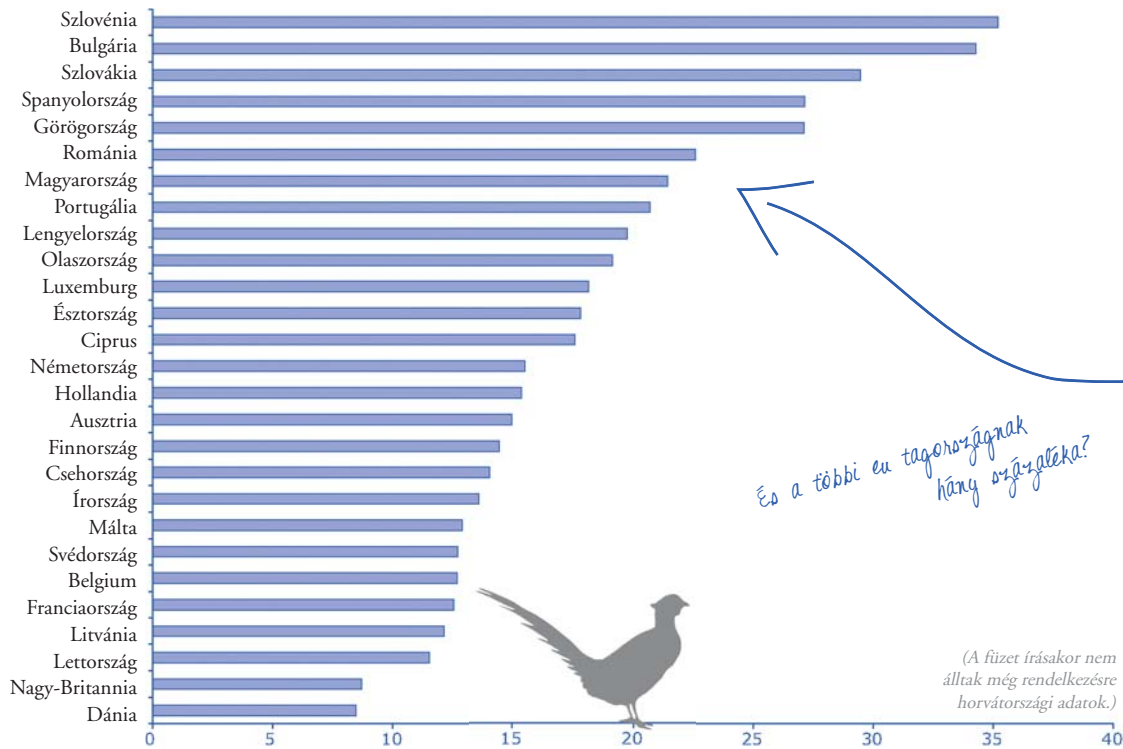

Natura 2000 viewer (natura2000.eea.europa.eu)

Natura 2000 Magyarországon

mm

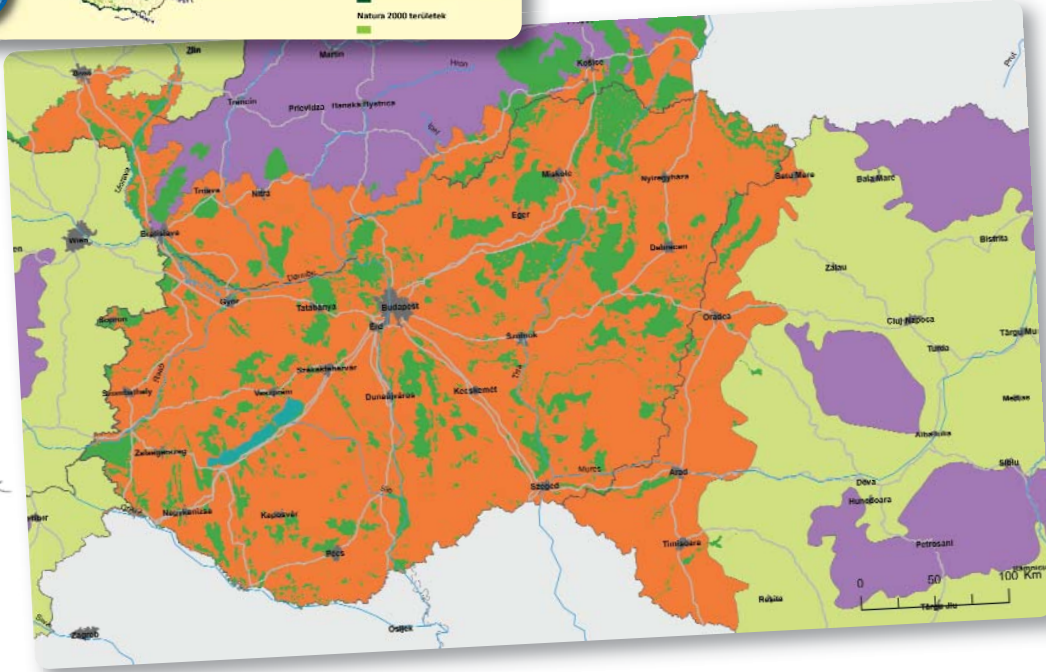
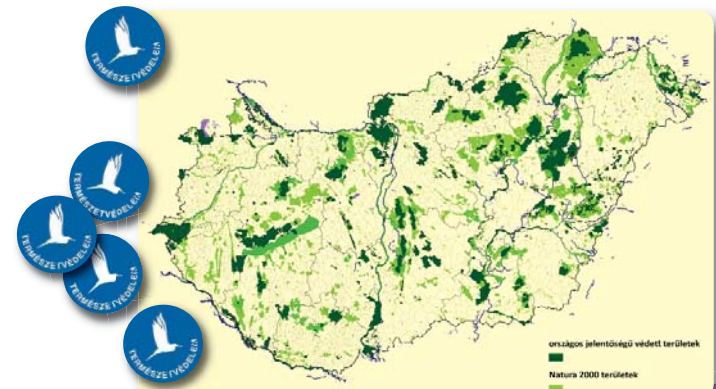

És a többi eu tagországnak hány százalékátka?

(A füzet frásakor nem álltak még rendelkezésre horvátországi adatok.)

(a narancssárga terület)

Magyarország területének 21,4%-a tartozik a Natura 2000 hálózatba.

A területek kijelölése 2011-ben zárult le; 56 különleges madárvédelmi terület (KMT)

és 479 különleges természetmegőrzési terület (KTT), azaz mindösszesen

525 Natura 2000 terület található hazánkban.

A hazai védett területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek)

szinte kivétel nélkül a hálózat részét képezik, ám a teljes hazai Natura 2000 hálózat

területe ennek duplája; erdők, művelés alatt álló szántók, gyepek kerültek közösségi

(európai uniós) oltalom alá.

A Kárpát-medence állat- és növényvilága számos vonásában különbözik a környező

területekétől. Különleges ökológiai adottságai miatt a terület **Pannon biogeográfiai régió**

néven önálló életföldrajzi egységet képez. Ebben foglal helyet Magyarország teljes területe is.

Hazánk csatlakozásával a közösségi jelentőségű fajok listája olyan különlegességekkel bővült,

mint a kerecsensólyom, a kék vércse vagy a rákosi vipera, tartós szegfű, de az élőhelyek

mellékletébe is számos, Kárpát-medencei specialitás került, amelyek fennmaradásáért mi

tehetünk a legtöbbet. Vannak olyan fajok is, pl. a mocsári teknős, vöröshasú unka, vagy a

kisfészkes aszat, melyek itthon ugyan közönségesek, másutt viszont ritkulnak, veszélyezte-

tettek - ezek megőrzésében ezáltal éppúgy kiemelt szerepünk és felelősségünk van.

A Natura 2000 hálózat kijelölése és fenntartása a tagországi kormányok feladata.

Magyarországon a munkát a természetvédelem mindenkor legfőbb államigazgatási szerve

irányítja. A feladat számos terület, így a természet- és környezetvédelem, a vidék- és

térségfejlesztés, a mező- és erdőgazdálkodás folyamatos, összehangolt munkáját igényli.

A Natura 2000 hálózat működtetésének eszköztára

Jogi szabályozás

Magyarországon a Natura 2000 területekkel kapcsolatos legfontosabb szabályokat az uniós irányelveket átültető hatályos Natura 2000 kormányrendelet foglalja össze. Ezt egészítik ki a földhasználattal, finanszírozással, tervezési és hatásvizsgálati eljárásokkal kapcsolatos további szabályozók. Specifikus előírások az erdő- és gyepterületekre készültek; ezek betartása kötelező, de a költségeket, illetve a bevételkiesést az EU kompenzálja. A Natura 2000 területeken minden olyan tevékenység (gazdálkodás, turizmus) korlátozás nélkül folytatható, ami nincs jelentős negatív hatással a fajokra és élőhelyekre. Ettől eltérő terület-használat csak kivételes esetben, kiemelten fontos közösségi céllal lehetséges. A természetvédelmi célkitűzések megvalósulásáért a felelősséget az ország kormánya viseli az EU felé. A Natura 2000 célok be nem tartása (területek tönkretétele, beépítése) európai uniós jogi eljárást, szélsőséges esetben büntetést vonhat maga után.

Kompenzációk, támogatások, ösztönzők

A fajok és élőhelyek megőrzését az Európai Unió különféle kedvezményekkel, pályázati lehetőségekkel segíti. A kimondottan természetvédelmi célú támogatások mellett jelentős források hívhatók le a természetkímélő mező- és erdőgazdálkodás kialakítására és fenntartására.

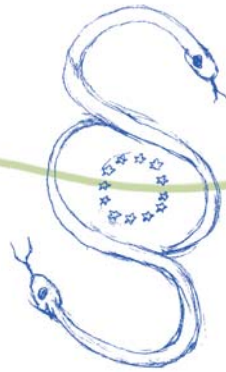
Fenntartási tervezés

A jogszabályok csupán általános iránymutatást adhatnak, ezért az egyes területek természeti értékeinek átfogó ismertetését, és a megőrzésükhöz illeszkedő, célzott területhasználati javaslatokat a Natura 2000 fenntartási tervek tartalmazzák.

Rendszeres jelentések

A Natura 2000 területek állapotát, a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek természetvédelmi helyzetét a tagországok folyamatosan nyomon követik. Az eredményekről rendszeres jelentések formájában kell beszámolni az EU szakmai szervezetei felé. A jelentések nyilvánosak, így bárki számára követhető Európa természeti értékeinek helyzete és változása.

Jogszabályi háttér - Magyar Natura 2000 jogszabályok:
www.natura.2000.hu/hu/node/272

Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

www.umvp.eu

LIFE program

ec.europa.eu/environment/life

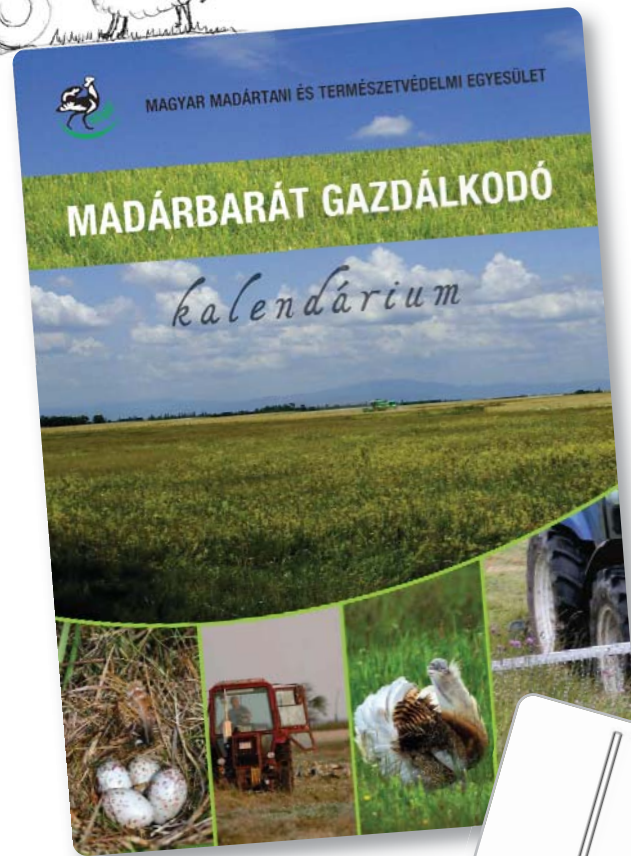

"Fenntartható természetvédelem magyarországi Natura 2000 területeken" projekt, Fenntartási tervek készítése
natura.2000.hu/hu/csoportok/projektblog

www.termeszetvedelem.hu
Természetvédelem az EU-ban
- Az EU Bizottságnak küldött jelentések

Natura 2000 és gazdálkodás

Európában érintetlen „ösvadon” elvétve található. A természeti területeken évezredek óta folyik valamilyen gazdálkodás, amely az eredeti élőhelyeket jelentősen átalakította, az ember szolgálatába állította. A gazdálkodás ugyanakkor teremtett is értékes élőhelyeket, ezek egy része ma védelem alatt áll.

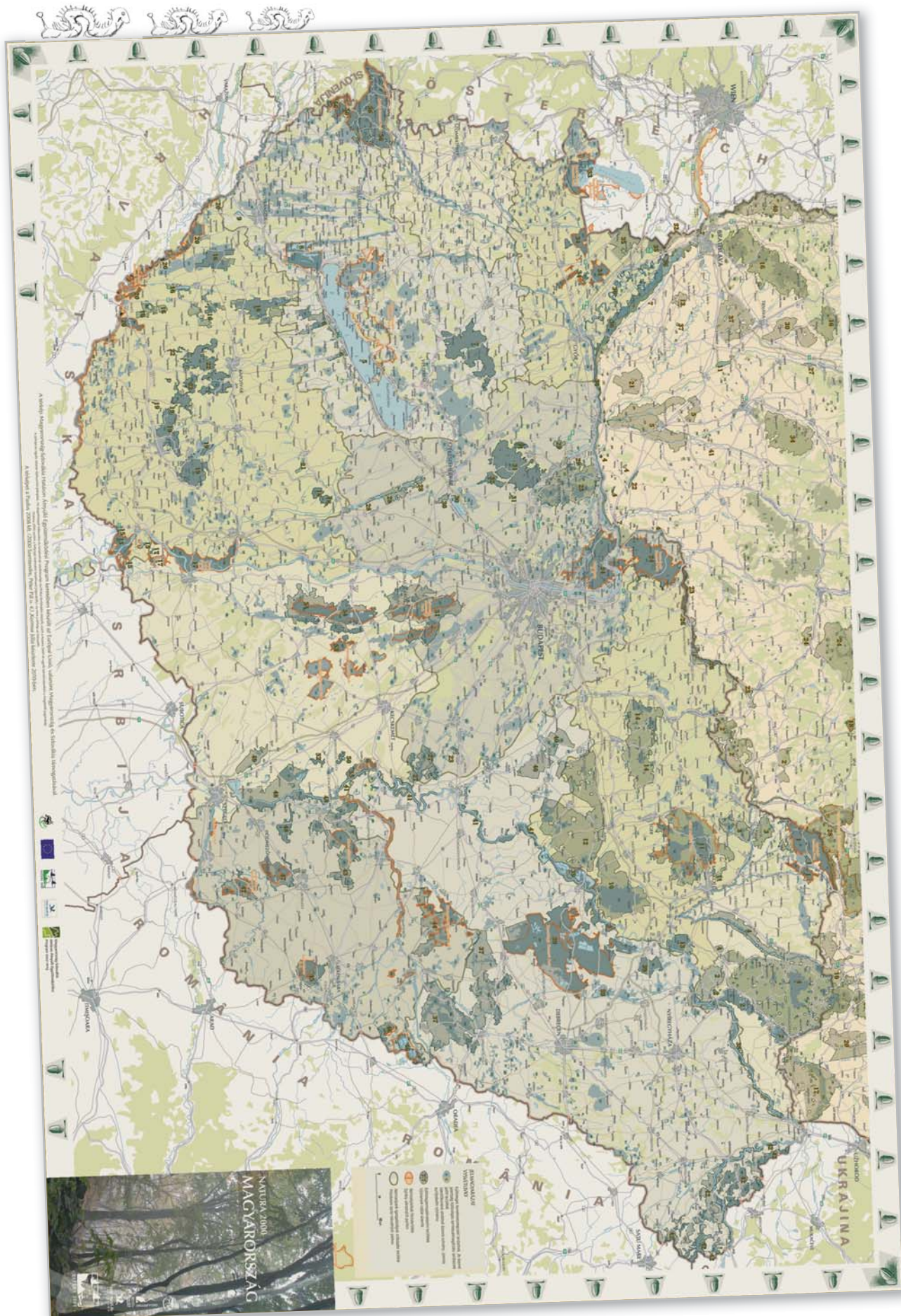
A hagyományos gazdálkodás a tájhoz, az ökológiai adottságokhoz alkalmazkodva jellegzetes művelési formákat, technológiákat, kultúrnövények és állatfajták gazdag változatosságát hozta létre. Kultúrtájaink sokfélesége a természet és az ember évezredek együttélésének eredménye. Az iparszerű, nagymértékben gépesített, vegyszer- és technológia-intenzív gazdálkodás ugyanakkor nem csak a természetes élővilág sokféleségét (biodiverzitás), de az agrikultúra sokszínűségét (agro-biodiverzitás) is jelentősen csökkenti.

Európa természetes élővilágának megőrzése érdekében a nemzeti védelem alatt álló területek mellett szükség van arra is, hogy ezeket a „zöld szigeteket” természetkímélő módon művelt erdők, agrártájak vegyék körül, és összefüggő, az élőlények számára átjárható ökológiai hálózattá kapcsolják össze.

A Natura 2000 területek nagy része művelés alatt áll, illetve magántulajdonban van; itt a természetvédelem legfontosabb szövetségesei a táj-, ill. környezetkímélő gazdálkodást folytató erdő- és mezőgazdák, a vadgazdálkodók, a halastavak üzemeltetői.

A Natura 2000 hálózat célja a gazdálkodók, földtulajdonosok bevonása a természeti területek fenntartásába: a természetvédelmi célkitűzéseknek a gazdálkodás segítségével kell megvalósulniuk.

Natura 2000 összefoglaló

A természeti erőforrások közjavak, amelyek megőrzése, fenntartása nem egy-egy ország felelőssége, nem bízhatók a változó tagországi politikákra. Az Európai Unió ezért létrehozta a Natura 2000 hálózatot, amely a világ legnagyobb kiterjedésű, közös szabályozással és finanszírozással működtetett ökológiai hálózata, amelyben természeti területek: erdők, gyepek, szántók, folyók és állóvizek alkotnak összefüggő rendszert.

A Natura 2000 hálózat célja Európa legértékesebb és leginkább veszélyeztetett természetes élőhelyeinek, valamint növény- és állatfajainak hosszú távú megőrzése.

A Natura 2000 hálózat magában foglalja a védett természeti területeket, megteremtve a köztük lévő természetes kapcsolatot, átjárhatóságot.

A Natura 2000 hálózat az EU valamennyi tagországában megtalálható, fenntartása a tagországok kötelessége. Magyarország területének 21,4%-a tartozik a Natura 2000 hálózatba.

A Natura 2000 területek nagy része művelés alatt áll, ezért alapvető fontosságú a gazdálkodók, földtulajdonosok együttműködése; a természetvédelmi célkitűzéseknek a gazdálkodás segítségével kell megvalósulniuk. A Natura 2000 hálózat céljainak megvalósítását támogató, azaz a fajok és élőhelyek megőrzését segítő földhasználati gyakorlatok folytatását az Európai Unió támogatásokkal, kedvezményekkel, pályázati lehetőségekkel segíti elő.

A területek állapotát a tagországok kötelesek nyomon követni, és az eredményekről rendszeres, átfogó jelentések formájában beszámolni az EU szakmai szervezetei felé.

A Natura 2000 hálózat ismerete, céljainak megértése, társadalmi támogatása valamennyi célkitűzés megvalósulásának alapvető feltétele. Ha ez hiányzik, a szabályozás értelmetlen, a finanszírozás kidobott pénz.

Rendkívül fontos tehát, hogy a természet védelmével, így a Natura 2000 hálózattal kapcsolatos ismeretek mindenki számára könnyen elérhetőek legyenek és eljuthassanak a jelen és a jövő gazdálkodóihoz, döntéshozóihoz.

Ha egyéb természetvédelmi tárgyú oktatási anyagokat is szeretne megismerni, ajánljuk figyelmébe az MME Madártávlat magazinjának környezeti nevelési gyermek mellékletét (a magazint egyesületünk tagjai kapják kézhez negyedévente). Valamint nemsokára elérhető lesz az egyesület gyermek honlapja is:

további anyagok pedagógusok számára honlapunkon:

www.mme.hu/pedagogia-koerneyezeti-neveles/pedagogusoknak.html

jegyzetek

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

1121 Budapest, Költő u. 21., e-mail: mme@mme.hu
telefon: 06 1 275 6247

www.mme.hu

Hazánk madárvédelmét támogathatja adományával
és adójának 1%-ával!

Bankszámlaszámunk: 11712004-20011215

Adószámunk: 19001243-2-43

Adhat vonal 13600/40

A projekt a Svájci-Magyar Együttműködési
Program társfinanszírozásával valósult meg.

